

LIBER TERTIUS

Lectio XV.

A.

1. a. Quia dei eam ad convivium non invitaverunt.
- b. Malum aureum, in quo pulcherrimae scriptum est.
- c. Quod discordia eam semper delectavit.
- d. Tres, quarum una Venus dulcis fuit.
- e. A Paride, cui Venus Helenam promisit.

2. Oblike prezentove osnove **dic-**:

inf. prez. dicere (reči)

imp. dic! (izjema, reci!), dicite! (recite!)

prez. dico (rečem), dicis, dicit; dicimus, dicitis, dicunt

impf. dicebam (govoril sem), dicebas, dicebat; dicebamus, dicebatis, dicebant

fut. I dicam (rekel bom), dices, dicet; dicemus, dicetis, dicent

Oblike perfektove osnove **dix-**:

inf. pf. dixisse (da je kdo rekel)

pf. dixi (rekel sem), dixisti, dixit; diximus, dixistis, dixerunt

Oblike prezentove osnove **leg-**:

inf. prez. legere (brati)

imp. lege! (beri!), legite! (berite!)

prez. lego (berem), legis, legit; legimus, legitis, legunt

impf. legebam (bral sem), legebas, legebat; legebamus, legebatis, legebant

fut. I legam (bral bom), leges, leget; legemus, legetis, legent

Oblike perfektove osnove **leg-**:

inf. pf. legisse (da je kdo bral)

pf. legi (bral/prebral sem), legisti, legit; legimus, legistis, legerunt

3. vincere – zmagati (**vinc-**)

dīscere – učiti se (**disc-**)

scrībere – pisati (**scrib-**)

fīngere – upodobiti (**fing-**)

vértere – obrniti (**vert-**)

nóscere – poznati (**nosc-**)

4. a. geres – 2. os. sg. fut. I (nosil boš)

mittam – 1. os. sg. fut. I (poslal bom)

sumite – 2. os. pl. imp. (vzemite!)

dicebamus – 1. os. pl. impf. (govorili smo)

vivitis – 2. os. pl. prez. (živite)

carpit – 3. os. sg. prez. (trga)

vince – 2. os. sg. imp. (zmagaj!)

fingunt – 3. os. pl. prez. (upodobijo)

b. gesserunt – 3. os. pl. pf. (nesli so)

petivisti – 2. os. sg. pf. (skušal si doseči)

legimus – 1. os. pl. pf. (brali smo, prebrali smo)

vixit – 3. os. sg. pf. (živel je)
 didici – 1. os. sg. pf. (naučil sem se)
 carpsit – 3. os. sg. pf. (utrgal je)
 finxistis – 2. os. pl. pf. (upodobili ste)

5. a. sg. omne insigne (vsako častno znamenje), omnis insignis, omni insigni, omne insigne, omne insigne, omni insigni; pl. omnia insignia, omnium insignium, omnibus insignibus, omnia insignia, omnia insignia, omnibus insignibus
 sg. animal utile (koristna žival), animalis utilis, animali utili, animal utile, animal utile, animali utili; pl. animalia utilia, animalium utilium, animalibus utilibus, animalia utilia, animalia utilia, animalibus utilibus
 b. sg. avis dulcis (mila ptica), avis dulcis, avi dulci, avem dulcem, avis dulcis, ave dulci; pl. aves dulces, avium dulcium, avibus dulcibus, aves dulces, aves dulces, avibus dulcibus
 sg. feles suavis (ljubezniva mačka), felis suavis, feli suavi, felem suavem, feles suavis, fele suavi; pl. feles suaves, felium suavium, felibus suavis, feles suaves, feles suaves, felibus suavis
 sg. hostis fortis (močan sovražnik), hostis fortis, hosti forti, hostem fortem, hostis fortis, cum hoste forti; pl. hostes fortes, hostium fortium, hostibus fortibus, hostes fortes, hostes fortes, cum hostibus fortibus

6. vseh državljanov – G pl. (omnium civium)
 neverjeten poraz (3) – N sg., V sg. (clades incredibilis), A sg. (cladem incredibilem)
 s kratko ladjo – Ab sg. (nave brevi)
 močnim ladjevjem – D pl. (classibus fortibus)
 s strašnimi sovražniki – Ab pl. (cum hostibus terribilibus)
 mili živali (4) – D sg. (animali dulci), N pl., A pl., V pl. (animalia dulcia)
 koristni primeri (2) – N pl., V pl. (exemplaria utilia)

7. a. leviter – lahko (levis, e - lahek)
 b. facile – lahko (izjema!) (facilis, e – lahek)
 c. horribiliter – strašno (horribilis, e – strašen)
 d. utiliter – koristno (utilis, e – koristen)

B.

1. a. scribis. Komu pišeš ono pismo?
 b. leges. Kdaj boš prebral to (moje) pismo?
 c. misisti. Zakaj si bolnega dečka poslal k učitelju?
 d. sume, scribe. Vzemi to svoje trsno pisalo in zapiši te (moje) besede!

2. a. cecidit. Ta je (tisti), ki je ubil dva naša legionarja.
 b. ceciderunt. Legionarji bodo tovariše, ki so padli v bitki, odnesli k taboru.
 c. cecidit. Težko ranjeni legionar je padel.
 d. cedet. Mož velike modrosti/moder mož se ne bo niti umaknil/vdal nesreči niti ne bo zaupal sreči.

3. a. quem hostem. Katerega sovražnika so se zbali zavezniki?
 b. in quam navem. Na katero ladjo so pohiteli mornarji?
 c. per quae maria. Po katerih morjih so plula/jadrala antična ladjevja?
 d. ense acri, contra hostem. Junak se je z ostrim mečem boril proti sovražniku.

4. a. Rimljani so s Kartażani bojevali tri vojne/so se proti Kartażanom borili v treh vojnah.

Pf. gesserunt

b. Če bodo zmagali Rimljani, bodo pobili mnogo sovražnikov. Pf. vicerunt, ceciderunt

c. Kaj boste storili? Kam se boste obrnili/napotili, državljani? Pf. egistis, vertistis

d. Ali ti ugaja knjiga, ki jo bereš? Pf. placuit(ne), legisti

5. a. Naš pes je zelo prestrašil zvito lisico, ki je ugrabila kokoš.

Pl. Canes nostri vulpes callidas, quae gallinas raptaverunt, valde terruerunt.

b. Deček bo ribo, ki jo je ujel v Tiberi, nesel svojemu dedu.

Pl. Pueri pisces, quos in Tiberi captaverunt, avis suis portabunt.

c. Hitra ladja, ki je imela navado pluti/je navadno plula po globokem/odprtem morju, se je izogibala morskim roparjem.

Pl. Naves celeres, quae in maribus altis navigare solebant, piratas vitabant.

d. Junak je svojega konja spodbudil z ostro ostrogo, ker je žival premalo hitela.

Pl. Viri fortes equos suos calcaribus acribus excitaverunt, quod animalia parum properabant.

C.

1. a. Ni dobro živeti, ampak dobro živeti. (Ni sreča živeti, ampak je sreča dobro živeti.

Življenje samo po sebi (pogosto) ni sreča, sreča je dobro življenje.) (Seneka Mlajši)

b. Slab vse v slabo obrne. (Slab človek obrne vse na slabo/vidi v vsaki stvari nekaj slabega.) (Seneka Mlajši)

c. Besede mičejo/ganejo, zgledi vlečejo. (Besede samo mikajo/so mikavne, zgledi pa nas potegnejo za seboj.)

d. Zaupaj, toda glej komu! (Zaupaj, a paziti moraš, komu zaupaš, saj vsakdo ni vreden zaupanja.)

2. a. Začetki vseh stvari so majhni. (Iz majhnega raste veliko.) (Cicero)

b. Največ je dosegel tisti, ki je združil koristno s prijetnim. (Prevod A. Sovreta: Žebljico zadene v glavico, kdor veže prijetno s koristnim.) (Horacij)

c. Lepota je krhka dobrina. (Lepota je minljiva.) (Ovidij)

d. Ne bodo vedno saturnalijske. (Prazniki ne bodo večno trajali. Ni vsak dan praznik.) (Seneka Mlajši)

e. Skupno dobro. (Skupna dobrina. Skupna last.)

3. a. Pogumnim pomaga usoda. (Sreča je na strani pogumnih.) (Terencij)

b. Začimba jedi je lakota. (Jed ti bolj tekne, če si lačen.) (Cicero: Sokrat)

c. Prijateljstva morajo biti nesmrtna, sovraštva smrtna. (Prijateljstvo mora trajati večno, sovraštvo pa mora biti minljivo.) (Livij)

d. Obstaja mera v stvareh in naposled so določene meje. (Vsaka stvar ima svojo mero in končno obstajajo določene meje, ki se jih ne sme prekoračiti.) (Horacij, gl. heksameter)

e. Ogenj preizkuša zlato, nesreča pogumne može (nevarnost može) (Zlato se preizkusi z ognjem, pogumni možje/junaki pa se izkažejo v težavah/stiski/nevarnosti.) (Seneka Mlajši)

f. Varuj se psa! (Pozor, hud pes!) (Petronij; napis na rimskih hišah)

4. a. Spoznaj samega sebe! (Najpomembnejše je, da spoznamo sami sebe, kar je hkrati tudi najtežje.) (Cicero: prevod napisa na Apolonovem preročišču v Delfih: Gnōthi seautón)

b. Ovco zaupati volku. (Izročiti ovco volku, da jo varuje.) (Terencij)

c. Sem rimski državljani. (S temi besedami se je rimski državljani lahko skliceval na številne pravice (in obveznosti), med drugim tudi zahteval, da mu sodi rimsko sodišče.) (Cicero)

d. Ribo učiš plavati. (Ne dajaj/deli nasvetov strokovnjaku!) (Erazem Rotterdamski)

- e. Jajce je jajcu podobno.
 f. Podoben se veseli podobnega. (Gliha vkup štriha. Podobni ljudje se radi družijo/se dobro razumejo.)

- 5.** a. Canem et felem animalibus domesticis, vulpem bestiis adnumeramus.
 b. Fascis cum securi olim insigne magistratus Romani erat/fuit.
 c. Romani antiqui, domini orbis terrarum, Hadriaticum mare superum vocaverunt/appellaverunt/nominaverunt.

- 6.** kadenca – cado
 insekticid – caedo (+ insectum)
 homicid – caedo (+ homo)
 patricid – caedo (+ pater)
 koncesija – cedo (+ cum)
 misionar – mitto
 misija – mitto
 kredit – credo
 kredenca – credo
 peticija – peto
 fikcija – fingo

D.

- 1.** VRATA PRIJATELJSTVA (Dobesedni prevod Ostium non hostium je sicer Vhod ne-sovražnikov).
- 2.** a. Dobesedni prevod: delavniške/lekarniške rastline. Plantae je substantiv prve a-deklinacije v nominativu plurala, officinales je adjektiv vokalnega dela tretje mešane deklinacije v nominativu plurala (femininum).
 b. Auris je substantiv 2. razreda vokalnega dela 3. ali mešane deklinacije (femininum na –is, -is) v nominativu singulara; externa, media, interna so adjektivi feminina 1. ali a-deklinacije v nominativu singulara.
- 3.** Tukaj leži Silvij, ki ni nikoli dal ničesar zastonj. Umrl je. Obžaluje, da tole zastonj bereš.

Lectio XV.I

A.

- 1.** a. Magistratus suos.
b. Magistratibus Romanis.
c. Magistratus Romani.
d. Magistratum Romanorum.
- 2.** a. quibus summa potestas rerum fuit.
b. quorum curae ludi quoque fuerunt.
c. qui censum egerunt.
d. quorum cura aerarium fuit.
- 3.** a. F (Pravilno: Cursus honorum hic fuit: quaestor, aedilis, censor, praetor, consul)
b. R
c. R
d. F (Pravilno: T. et G. G. tribuni plebi clari fuerunt.)
- 4.** a. sg. Caesar, Caesaris, Caesari, Caesarem, Caesar, cum Caesare
sg. Cicero, Ciceronis, Ciceroni, Ciceronem, Cicero, cum Cicerone
sg. Venus, Veneris, Veneri, Venerem, Venus, cum Venere
b. sg. dolor vehemens (silna bolečina), doloris vehementis, dolori vehementi, dolorem vehementem, dolor vehemens, dolore vehementi; pl. dolores vehementes, dolorum vehementium, doloribus vehementibus, dolores vehementes, dolores vehementes, doloribus vehementibus
sg. virgo felix (srečno dekle), virginis felicis, virgini felici, virginem felicem, virgo felix, cum virgine felici; pl. virgines felices, virginum felicium, virginibus felicibus, virgines felices, virgines felices, cum virginibus felicibus
sg. miles audax (drzen vojak), militis audacis, militi audaci, militem audacem, miles audax, cum milite audaci; pl. milites audaces, militum audacium, militibus audacibus, milites audaces, milites audaces, cum militibus audacibus
c. sg. opus audax (drzno delo), operis audacis, operi audaci, opus audax, opus audax, opere audaci; pl. opera audacia, operum audacium, operibus audacibus, opera audacia, opera audacia, operibus audacibus
sg. ius par (enaka pravica), iuris paris, iuri pari, ius par, ius par, iure pari; pl. iura paria, iurum parium, iuribus paribus, iura paria, iura paria, iuribus paribus
- 5.** a. virtus, uTis f. – močatost, vrlina
iuventus, uTis f. – mladost
mos, moRis m. – običaj, navada; pl. mores, um – značaj
servitus, uTis f. – suženjstvo
senectus, uTis f. – starost
salus, uTis f. – blaginja, rešitev
flos, floRis m. – cvetica
odor, oRis m. – vonj
viator, oRis m. – popotnik
sermo, oNis m. – govor
imperator, oRis m. – vrhovni poveljnik, vojskovodja
aestas, aTis f. – poletje
aetas, aTis f. – doba, starost

arx, arCis f. – trdnjava
 mors, morTis f. – smrt
 veritas, aTis f. - resnica
 pars, parTis f. – del, vloga
 nix, niVis f. – sneg
 civitas, aTis f. – mesto, država

Δb. genUS, eris n. – rod, rodbina, spol
 fluMEN, inis n. – reka
 solaMEN, inis n. – tolažba
 natIO, onis f. – narod
 valetuDO, inis f. – zdravje
 potIO, onis f. – napitek, pijača
 mulier, mulieris f. – ženska
 magnituDO, inis f. – velikost
 pulchrituDO, inis f. – lepota
 latituDO, inis f. – širina
 altituDO, inis f. - višini

Δc. grex, gregis m. - čred
 princeps, cipis m. – vladar, prvak
 systeMA, MATIS n. – sestava
 eques, itis m. – konjenik, vitez
 pedes, itis m. – pešec (vojak)
 cor, cordis n. – srce (besedno naštetja izjema)
 adulescens, entis m./f. – mladenič/mladenka
 coniux, ugis m./f. – soprog/a
 custos, odis m./f. – varuh/inja

Δ6. a. velox, velocis – hiter (velociter – hitro)
 b. vehemens, vehemeNTis – silen (vehementer – silno)
 c. ferox, ferocis – divji (ferociter – divje)

7. Oblike prezentove osnove **dormi-**:

inf. prez. dormire (spati)
 imp. dormi! (spi!), dormíte! (spite!)
 prez. dormio (spim), dormis, dormit; dormímus, dormítis, dormiunt
 impf. dormiebam (spal sem), dormiebas, dormiebat; dormiebamus, dormiebatis, dormiebant
 fut. I dormiam (spal bom), dormies, dormiet; dormiemus, dormietis, dormient
 Oblike perfektive osnove **dormiv-**:
 inf. pf. dormivisse (da je kdo spal)
 pf. dormivi (za/spal sem), dormivisti, dormivit; dormivimus, dormivistis, dormiverunt

Oblike prezentive osnove **capi-**:

inf. prez. cápere (zgrabiti)
 imp. cape! (zgrabi!), capite! (zgrabite!)
 prez. capio (zgrabim), capis, capit; cápimus, capitis, capiunt
 impf. capiebam (z/grabil sem), capiebas, capiebat; capiebamus, capiebatis, capiebant
 fut. I capiam (zgrabil bom), capies, capiet; capiemus, capietis, capient
 Oblike perfektive osnove **cep-**:

inf. pf. cepisse (da je kdo zgrabil)
 pf. cepi (zgrabil sem), cepisti, cepit; cepimus, cepistis, ceperunt

8. a. rāpere: inf. prez. (ugrabiti), prez. osn. rapi- (vokalni del 3. konj.)
 cāpere: inf. prez. (zgrabiti), prez. osn. capi- (vokalni del 3. konj.)
 audīre: inf. prez. (poslušati), prez. osn. audī- (4. i-konj.)
 dormīre: inf. prez. (spati), prez. osn. dormī- (4. i-konj.)
 venīre: inf. prez. (priti), prez. osn. venī- (4. i-konj.)

b. rāpīte – 2. os. pl. imp. (ugrabite!)
 fecistis – 2. os. pl. pf. (storili ste)
 rapiemus – 1. os. pl. fut. I (ugrabili bomo)
 audient – 3. os. pl. fut. I (slišali bodo)
 dormiunt – 3. os. pl. prez. (spijo)
 venerunt – 3. os. pl. pf. (prišli so)

c. poslušamo – 1. os. pl. prez. (audīmus)
 storimo – 1. os. pl. prez. (fēcimus)
 ugrabil bo – 3. os. sg. fut. I (rapiet)
 spali so – 3. os. pl. impf./pf. (dormiebant/dormiverunt)
 zaspali so – 3. os. pl. pf. (dormiverunt)
 vzel bom – 1. os. sg. fut I (capiam)
 pridi! – 2. os. sg. imp. (veni)

B

1. a. pulcher, iucundi. Vrtnica je lepa cvetlica, katere prijetna barva in vonj razveseljuje ljudi.
 b. patrius, gratus. Materni jezik je človeku drag.
 c. acer, aegrotum. Ostra bolečina je mučila bolnega človeka/bolnika.
 d. timidi. Plašni zajci se bojijo mnogih živali.

Δ2. a. Romanae. Rimski ženi je bilo uživanje vina v starih časih neznano.
 b. pulchra, pulchrae. Lepa podoba lepe soproge je Marka zelo razveselila.
 c. Romanam. Rimski mornarji so na odprtem morju hrepeneli po rimski zemlji.
 d. Romana, magnam. Rimska legija se ni prestrašila velike množice sovražnikov.
 e. forte. Poljedelčevo telo mora biti močno, kajti napori poljedelcev so veliki.

3. a. suae. Ciceron je umrl v 63., Cezar v 56. letu starosti/svojega življenja.
 b. marmorea. V Avgustovih časih je bil Rim marmornato (vele)mesto.
 c. frigida, alta. V mrzli zimi je bil visok sneg velika naravna ovira.
 d. aeternam, suae. Mar si ljudje ne želijo večnega miru svoje duše?
 e. bonarum, cara. Veljava dobrih zakonov je državljanom draga/pri srcu.

Δ4. a. duo. Imamo dve nogi.
 b. sanum, necessarium. Za življenje je potrebno zdravo srce.
 c. nostros. Vsak dan si moramo umivati zobe (svoje zobe).
 d. altorum, tecti. Vrhovi visokih gora so pokriti s snegom ne le pozimi, ampak tudi spomladi, poleti in jeseni.
 e. clara. Iliada in Odiseja sta slavni Homerjevi pesnitvi.

- Δ5.** a. vetus, vetus, vetus. Star mož in stara ženska pijeta staro vino.
 b. participes, expertia. Ljudje so deležni razuma in govora, ostala živa bitja pa ju niso deležna/ju nimajo.
 c. ancipiti, pari. V neodločeni bitki so se junaki, večči bojevanja, borili z enakim pogumom (namreč na obeh straneh).
 d. ingentes, ingentia. Hanibal je imel (prirojene) izjemne vrline kakor tudi ogromne napake.
 e. audacis, ferocis, memores. Vedno se bomo spominjali tega tvojega drznega in divjega dejanja.

- 6.** a. Quid facies? Oboediesne/Obtemperabisne/Parebisne verbis eius, quamquam iuventus praeceptis senectutis non libenter oboedit/obtemperat/paret?
 b. In multis rebus publicis iura divitum et pauperum paria non sunt et magna inopia etiam nunc pauperes vexat.
 c. Quis nostrum memor non est illius pulchrae aestatis et imaginis pulcherrimae terrae/regionis?
 d. Elephantis et crocodili corpora ingentia habent/Elephantis et crocodilis corpora ingentia sunt; crocodili ora ingentia quoque habent/crocodilis ora ingentia quoque sunt.

C.

- 1. a.** Opravljena/Končana dela so prijetna. (Cicero)
 Jeza je kratkotrajna blaznost/zaslepljenost. (Horacij)
 Z zrnom soli. (Ne dobesedno, ampak s pametnim premislekom.) (Plinij Starejši)
 Dober človek je vedno začetnik. (Dobričina je naivnež, ki se vedno znova uči.) (Marcial)
 Lisica zamenja dlako, ne nravi. (Menja le videz, ne pa značaja/svoje narave.) (Svetonij)
 Nič novega pod soncem. (Na svetu je vse po starem.) (Sv. pismo)
 Bojim se človeka ene knjige. (Bojim se neukega človeka, ki je prebral eno samo knjigo.
 Bojim se gorečneža, ki izredno dobro pozna/prisega na eno samo knjigo.) (Tomaž Akvinski)
 Življenje in kri za domovino.

- Δb.** Želja po neznanem ne obstaja. Česar človek ne pozna, tega si ne želi. (Ne moreš si želeti nečesa, za kar ne veš, da sploh obstaja. Več kot poznaš, več stvari te pritegne.) (Ovidij)
 Raznolikost/Sprememba razveseljuje. (Sprememba je prijetna.) (Fedrus)
 Ponavljanje je mati učenosti/učenja/znanja.
 Ne sodi drevesa po listju, ampak po sadežu!
 Brezdelje je izvor vsega zla/vseh slabih reči.

- Δc.** Ime in znamenje. (Že ime pove, kaj kdo je, npr. Profesor Sraka je kar naprej vpil.) (Plavt)
 Najvišje pravo (je lahko) največja krivica. (Preveč prava, je brezpravje.) (Cicero)
 Imena so osovražena/zoprna. (Ne omenjajmo imen! Govorimo brez omenjanja imen!) (Cicero)
 O časi, o nravi! (Kakšni (pokvarjeni) časi, kakšne (pokvarjene) nravi/navade/značaji! O ta pokvarjeni svet!) (Cicero)
 Kjer je med, tam je žolč. (Še takšna sladkost/Ničesar ni brez grenkobe/bolečine.) (Vergilij)
 Konec ovenča/krasi delo. (Konec je krona dela. Konec dober, vse dobro.) (Ovidij)
 Beseda »prijatelj« je zelo razširjena/vsakdanja, toda zvestoba je redka/ toda redka je prijateljeva zvestoba. (Fedrus)
 Dolga je pot s pomočjo naukov (ki jo usmerjajo nauki, pravila), kratka in uspešna s pomočjo primerov (ki jo usmerjajo primeri, zgledi). (Seneka Mlajši)

Delo je človekov okras in dolžnost. (Delo je človeku v okras, ponos in hkrati njegova dolžnost.)

2. a. Umetnost je dolga/večna, življenje kratko. (Seneka Mlajši: prevod Hipokratovega *Ho bíos brachýs, hē dè téchnē makrē.*)

Zgodovina je priča časov, luč resnice, življenje spomina, učiteljica življenja in glasnica stare dobe. (Cicero)

Zavist je spremljevalka slave. (Slavo spremlja zavist.) (Kornelij Nepot)

Vrline ne podari narava: umetnost je, da kdo postane dober. (Človek se ne rodi dober, ampak postane dober. (Seneka Mlajši)

V vinu je resnica. (V pijanosti človek ne laže. V pijanosti človek pove, kar trezen preiščuje.) (Plinij Starejši)

Zdrav duh v zdravem telesu. Okrnjeno in spremenjeno iz: Treba je moliti, da bi bil v zdravem telesu tudi zdrav duh. (Juvenal)

V miru levi, v boju jeleni (zajci). (Tertulijan)

Ljudski glas, božji glas. (Glas ljudstva, glas Boga.) (Sv. pismo)

Mestu Rimu in svetu. (Papeževa poslanica vsem ljudem, vsemu svetu.)

Smrt je gotova, ura smrti negotova. (Smrt je zanesljiva, ura smrti ni določena.) (Napis na uri na mestni hiši v Leipzigu)

O kratkosti življenja. (Prvotni naslov pesmi *Gaudeamus igitur – Veselimo se torej!*)

Lakonska/Špartanska kratkost/jedrnatost. (Prebivalci antične Špate/gr. Lakedajmona so bili znani po kratkih, odrezavih in duhovitih odgovorih.)

Z najvišjo pohvalo (izredno pohvalno, z najvišjo možno univerzitetno oceno). Z veliko pohvalo (zelo pohvalno, z drugo najvišjo oceno). S pohvalo (pohvalno, s tretjo najvišjo oceno). (Tri najvišje univerzitetne ocene, v rabi npr. v ZDA.)

Δb. Bahavi vojščak. (Naslov Plavtove komedije)

Volk napada z zobom, bik z rogom. (Vsakdo se brani po svoje, kakor pač zna in more.) (Horacij)

Sodnik mora vedno spoštovati pravičnost.

Palica je kot tretja starčkova noga.

Kamen tepsti. (Delati neumnost. Mlatiti prazno slamo.)

Δc. Kolikor glav, toliko misli/mnenj. (Različni ljudje o isti stvari različno mislijo.)

V ustih med, v srcu žolč. (Besede nekaterih so sladke, misli pa črne.)

Vino je mleko starčkov/za starčke.

3. Modremu malo (besed). (Pametnemu se lahko z malo besedami veliko pove.) (Terencij)

Vojna sreča je negotova. (Cicero)

Bogat je tisti, ki je zadovoljen s svojo usodo. (Cicero)

Prvi med enakimi.

Stara ljubezen ne občuti rje (ne zarjavi).

4. Prišel sem, videl, zmagal. (Cezar) (Lakonsko sporočilo o zmagi nad pontskim kraljem Farnakom pri Zeli leta 47 pr. n. š.)

Ni tako imenitno znati latinsko, kakor je slabo/grdo ne znati. (Cicero)

Med tem pa beži, beži nenadomestljivi čas/čas brez povratka. (Vergilij)

To je storil tisti, komur to prinaša korist/ki ima od tega korist. (Kriv je tisti, ki se je z določenim dejanjem okoristil.) (Seneka Mlajši)

Imajo ušesa in ne bodo slišali, imajo nos in ne bodo vonjali. (Sv. pismo) (Tako lahko rečemo tudi za ljudi, ki ne poslušajo nasvetov.)

Vzemi, ugrabi, zgrabi so tri papeževe besede. (Renesančna zbadljivka na račun nekega nepriljubljenega papeža)

Kolikor človek zna, toliko velja/zmore.

Ne poznate/ne veste ne dneva ne ure (smrti). (Napis na sončni uri na ljubljanski stolnici)

Poslušaj, glej in molči, če hočeš živeti v miru.

Trije so/predstavljajo že zbor. (Za društvo/Za ustanovitev društva so potrebni najmanj trije člani.)

Δ5. Da je spal sedem ur/Sedem ura spanja je za odraslega človeka dovolj.

Nesrečnim je v tolažbo, da so imeli v nesreči tovariše /da v nesreči niso bili sami.

Veliko pomeni/Izrednega pomena je, da je človek ohranil čast.

D.

1. Najboljšemu in največjemu Jupitru. Lucij Klodij Priskus, beneficiarij konzularnega legata (vojak »oproščeneč« cesarskega namestnika v provinci), je izpolnil zaobljubo rad in po pravici.

2. Calor, dolor, rubor, tumor, functio so substantivi 1. razreda konzonantnega dela 3. ali mešane deklinacije (osnove na -l, -r, -n, -s: caloR-is, doloR-is, ruboR-is, tumoR-is, functioN-is); prvi štirje substantivi so maskulina, functIO pa je izjema femininum (substantivi na -do, -go, -io so feminina). Adjektiv laesa se nanaša na femininum functio.

3. Friks: Ali znaš latinsko?

Sardoniks: Seveda znam in to dobro. Kaj pa ti?

F.: Ne znam.

S.: Toda prijatelj, kolikor jezikov znaš, toliko (mož) veljaš!

Lectio XVII.

A.

- 1.** a. ante Christum natum quinquagesimo primo.
 b. ante aevum nostrum undequinquagesimo.
 c. a. ae. n. duodequingagesimo caesus est.
 d. a. Ch. n. quadragesimo quarto.
 e. a. Ch. n. quadragesimo tertio.
 f. a. ae. n. quadragesimo altero obiit.

- 2.** a. Postquam Galliam in provinciam redegit.
 b. Ad flumen Rubiconem.
 c. Quod Uticae pro patria mortuus est.
 d. Quinque annos.
 e. Quinque.
 f. Cleopatra illa.

- 3.** a. **invitor** (povabljen sem)*, **invitaris**, **invitatur**; **invitamur**, **invitamini**, **invitantur**
terreor (ustrahovan sem)*, **terrérís**, **terretur**; **terremur**, **terremini**, **terrentur**
dicor (imenovan sem)*, **díceris**, **dicitur**; **dicimur**, **dicimini**, **dicuntur**
audior (poslušan sem)*, **audírís**, **auditur**; **audimur**, **audimini**, **audiuntur**

* Mogoči so tudi drugačni prevodi, npr. povabim se, povabijo me, poslušam se, poslušajo me.

- b.** **vertebar** (obračal sem se)*, **vertebáris**, **vertebatur**; **vertebamur**, **vertebamini**, **vertebantur**
loquar (deponentnik: govoril bom), **loquérís**, **loquetur**; **loquemur**, **loquemini**, **loquentur**
servabor (rešen bom)*, **serváberis**, **servabitur**; **servabimur**, **servabimini**, **servabuntur**

*Mogoči so tudi drugačni prevodi, npr. obrnjen sem bil, rešil se bom, rešili me bodo.

- 4.** a. Tako so v Hispaniji Pompejevi pristaši premagani in državljanska vojna je končana.
víncuntur – 3. os. pl. prez. pas. (so premagani)
conficitur – 3. os. sg. prez. pas. (je končana)
 b. Cezar je imel/smatral Marka Junija Bruta za prijatelja.
putabatur – 3. os. sg. impf. pas. (mišljen je bil/je bil smatran/imeli so ga za)
 c. Šli bomo, kamor nas bo poklicala krivičnost sovražnikov.
vocabimur – 1. os. pl. fut. I pas. (poklicani bomo)
 d. Ne bom ves umrl. (Ostalo bo moje delo in z njim spomin name.)
moriar – 1. os. sg. fut. I pas. (deponentnik: umrl bom)

- Δ5.** a. Potem ko je Cezar pri Rubikonu vrgel kocko, je bila vojska prepeljana v Italijo.
iacta est – 3. os. sg. pf. pas. f. (je bila vržena) (**iacio**)
traiectus est – 3. os. sg. pf. pas. m. (je bil prepeljan) (**traicio**)
 b. Mar ni bil Cezar imenovan za dosmrtnega diktatorja?
dictus est – 3. os. sg. pf. pas. m. (je bil imenovan) (**dico**)
 c. Oktavijan je bil s sklepom senata oklican/imenovan Augustus/Vzviseeni, princeps/prvi in pater patriae/oče domovine.
appellatus est – 3. os. sg. pf. pas. m. (imenovan/oklican je bil)
 d. Mar je bilo mesto Rim sezidano v enem dnevu?
condita est – 3. os. sg. pf. pas. f. (ustanovljena je bila)

- Δ6.** a. Govornik postane, pesnik se rodi,
nascitur – 3. os. sg. prez. pas. (rodi se) (**nascor**, deponentnik)

b. Ali rad govoriš latinsko?

loqui – inf. prez. pas. (govoriti) (loquor, deponentnik)

c. Dobrih nasvetov se vedno veselimo in smo se (jih vedno) razveselili.

gaudemus – 1. os. pl. prez. akt. (veselimo se)

gavisi sumus – 1. os. pl. pf. pas. m. (smo se razveselili) (gaudeo, poldeponentnik)

d. Sovražniki so se upali približati rimskemu zimskemu taboru.

ausi sunt – 3. os. pl. pf. pas. m. (upali so si) (audeo, poldeponentnik)

B.

Δ1. a. eidem, eaedem. Istemu človeku ne ugajajo vedno iste reči.

b. eidem/iidem. Navade ljudi niso povsod iste.

c. éadem. Ista zdravila niso za vse zdravilna.

d. eodem. Vaš dedek in naša babica prebivata v isti vasi.

Δ2. a. Ista stvar ni vedno koristna, isto zdravilo ni vedno zdravilno.

Pl. Eaedem res non semper utiles sunt, éadem remedia non semper salubria.

b. Ista reka ni vedno ista, isto morje ni vedno isto.

Pl. Eidem/iidem fluvii non semper eidem/iidem sunt, éadem maria non semper eadem.

c. Govornik postane, pesnik se rodi.

Pl. Oratores fiunt, poëtae nascuntur.

d. Ta tvoj tovariš je dobro in pravilno govoril latinsko.

Pl. Isti socii bene et recte Latine locuti sunt.

3. a. V Egiptu sovražniki ubijejo Pompeja Velikega.

Pasiv: ...necatur – je ubit (Pompej Veliki).

b. V Aleksandriji v istem času požar uniči zelo slavno knjižnico.

Pasiv: ...deletur – je uničena (zelo slavna knjižnica).

c. Pompejevi pristaši so se bali Cezarja in (pred njim) bežali.

Pasiv: ... timebatur et fugiebatur (v slovenščini pasivni prevod ni mogoč).

d. Cezar je ljubil ono slavno Kleopatro in ji pomagal.

Pasiv: amabatur et adiuwabatur – je bila ljubljena in podpirana (ona slavna Kleopatra).

e. Kdo izmed vas bo bral Cezarjeve knjige?

Pasiv: legentur – bodo brane (Cezarjeve knjige)?

4. a. De malo aureo

Cum in alto Olympo nuptiae Pelei et Thetidis a deis celebratae sunt, Eris ad convivium opulentum (a deis) invitata non est, quo ea irata redita est. Itaque ab Eride poenae (a deis) petitae sunt. Malum aureum, in quo »pulcherrimae« scriptum est, ab ea fictum (est) et inter convivas missum est.

Dum pomum ab omnibus desideratur, a Iove verbum illud (»pulcherrimae«) lectum est... nam ea discordiã delectata est. A Iove tandem tres deae de Olympo in terras missae sunt, ubi iudicium de illa re a Paride (a Iove) petitum est... Si ego a te deligar, tu belli peritus redderis et sapientia deorum a te obtinebitur.

b. De re publica Romana

Magistratus quotannis die constituta a populo Romano creari (sic!) solebant, a quibus (una cum senatu) deinde res publica administrata est... A magistratibus iussu senatus etiam exercitus convocari (sic!) potuit..., quod a viris rerum civilium peritis et (a) ducibus belli ei gloria parta est... Ceteri magistratus a patriciis tenti sunt... a quaestore aerarium curatum

est... a censore census actus est; a praetore, summo iudice, et (a) consule summa potestas rerum habita est... quamquam ab eo magna potestas obtenta est,..., nisi is a plebeio pro filio adoptatus est. Temporibus antiquis a tribunis... domus... die noctuque populo apertae sunt. Senatus quoque convocari, ceteri magistratus moneri, senatus consulta vetari a tribunis plebi potuerunt.

c. De exitio rei publicae liberae

Caesar, postquam omnem Galliam pacavit - ut ipse dicit, eam sub dicionem populi Romani redigit. Senatus Gaium Iulium Caesarem proconsulem provinciae Galliae dicit... Denique Caesar iter Romam convertit. Ad flumen, quod (Romani) Rubiconem appellant... deinde (Caesar) exercitum traicit... quo iniquitas inimicorum nos vocat. (Ego) aleam ieci... Nunc Caesar bella contra... gerit... In bello Alexandrino (socii Caesaris) Pompeium necant et incendium bibliothecam illam praeclaram delet... In Africa Cato Minor, quem cognomine Uticensis (Romani) nominant... In bello Hispaniensi Caesar Pompeianos una cum filiis Pompei superat.

Δ5. Poročajo, da je bil visoke postave, svetle polti, čvrstih udov, nekoliko polnejših ust, črnih in živahnih oči ter dobrega zdravja, le da se je v zadnjem času pogosto dogajalo, da se je na vsem lepem onesvestil in tudi da je sredi spanca ves prestrašen planil k višku.

fuisse - inf. pf. (da je kdo bil) (esse – pomožni glagol)

linqui - inf. prez. pas. (biti zapuščen) (linquo – konzonantni del tretje mešane konjugacije, osnova linqu-)

exterreri - inf. prez. pas. (biti prestrašen/prestrašiti se) (exterreo – druga e-konjugacija, osnova exterre-)

C.

1. a. Temporibus antiquis incolae Galliae linguā ipsorum Celtae nominabantur/nominati sunt, Romani autem eos Gallos appellabant/appellaverunt.

Pas.: a Romanis autem (ei/ii) Galli appellabantur/appellati sunt.

b. Gallia in partes tres dividebatur/divisa est, quae neque eandem linguam neque eadem instituta neque easdem leges habebant/habuerunt (quibus neque eadem lingua neque eadem instituta neque eadem leges erant/fuerunt).

c. Horum omnium fortissimi erant/fuerunt Belgae, quod proximi Germanis erant/fuerunt et mercatores eos minime saepe visitabant/visitaverunt.

Pas.: a mercatoribus (ei/ii) minime saepe visitabantur/visitati sunt.

d. Caesar pugnas/proelia, Galliam, Gallos descripsit in opere, quod Commentarii de bello Gallico nominatur et octo libros continet.

Pas.: A Caesare pugnae/proelia, Gallia, Galli descripti sunt in opere...

2. a. Vrlina se pridobi z znojem/s trdim delom. (Po Heziodu)

paratur – 3. os. sg. prez. pas. (je pripravljena/pridobljena)

Opominjati in biti opominjan je lastnost resničnega prijateljstva. (Cicero)

moneri – inf. prez. pas. (opomnjen biti)

Z darili se ne da premagati vsake ljubezni. (Tibul)

vincitur – 3. os. sg. prez. pas. (je premagana)

K muzam se ne da teči po široki cesti. (Pot v višave je ozka in težka.) (Propercij)

datur – 3. os. sg. prez. pas. (dano je)

Zlo se nikoli ne zdravi z zlom.

curatur – 3. os. sg. prez. pas. (zdravljeno je)

Kakor boš ljubil, tako boš ljubljén.

amáberis – 2. os. sg. fut. I pas. (ljubljen boš)

Istega prestopka se ne sme dvakrat kaznovati.

puniri – inf. prez. pas. (biti kaznovan)

Δb. Kocka je bila vržena/je padla. (Odločeno je.) (Svetonij: Cezar)

iacta est – 3. os. sg. pf. pas. f. (je bila vržena; iacio)

Igra je bila uprizorjena/se je končala. (Konec je.) (Svetonij: Avgust) S temi besedami so v rimskem gledališču naznanili konec predstave. Bajе so bile to tudi zadnje besede cesarja Avgusta.

acta est - 3. os. sg. pf. pas. f. (uprizorjena je bila, zaigrana je bila; ago)

Preveč napet lok se zlomi. (Prekoračitev mere je lahko usodna.) (Fedrus)

tentus – particip pf. m. (napet; tendo) (v drugačnem kontekstu lahko tudi particip pf. glagola teneo: tentus - držan)

Rim je govoril, zadeva je končana. (Odločeno je. Oblast je svoje povedala in ni ugovora.

Avtoritativna odločitev.) (Po sv. Avguštinu)

locuta est, finita est – 3. os. sg. pf. pas. f. (je rekla, je bila zaključena; loquor – deponetnik, finio)

Δc. Obljubljati gore zlata. (Obljubljati nemogoče.) (Terencij)

polliceri – inf. prez. pas. (obljubiti)

Vsi ne občudujejo in ne ljubijo istega. (Okusi so različni.) (Horacij)

mirantur – 3. os. pl. prez. pas. (občudujejo)

Ne bo znal govoriti, kdor ne bo znal molčati. (Kdor ne zna molčati in prisluhniti, tudi govoriti ne bo znal.) (Avzonij)

loqui – inf. prez. pas. (govoriti)

Pomni, da boš umrl! (Ne pozabi, da si tudi ti umrljiv.) (Tudi naslov Prešernove pesmi)

mori – inf. prez. pas. (umreti)

Δd. Seveda bogovi niso vsega dali/naklonili istemu človeku. (Bogovi ne naklonijo vsega enemu samemu človeku, ampak razporedijo svoje darove.) (Livij)

eidem – dat. sg. m. (namreč homini) (istemu)

Isto je torej srečno živeti in živeti v skladu z naravo. (Kdor živi v skladu z naravo, živi srečno.) (Seneka Mlajši)

idem – nom. sg. n. (isto)

Iz iste moke je. (Iz istega testa je narejen. Navadno se uporablja v negativnem smislu, npr. ima enake napake.) (Perzij)

eiusdem – gen. sg. f. (namreč farinae) (iste)

Isto s pomočjo istega. (Dokazovati isto z istim, kar vodi v »začaran krog«.)

idem – akuz. sg. n. (isto)

D.

2. Recipe, divide, da so imperativi (2. os. sg.) glagolov recipio, divido, do.

In partes aequales je akuzativ plurala zveze substantiva in adjektiva pars aequalis – enak del (prepozicija in se na vprašanje kam? veže z akuzativom).

Sub signo veneni je sestavljen iz ablativa singulara sub signo – pod oznako (prepozicija sub se na vprašanje kje? veže z ablativom) in genetiva veneni – strupa (neujemalni atribut, izražen s substantivom v genetivu).

Concisus, paratus sta participa perfekta (maskulinum) glagolov concido in paro.

Minutim, recenter sta adverba (kako? kdaj?).

3. Osvobodi/Reši me, o Gospod, dvakrat kuhane/pogrete hrane, neukega/neveščega zdravnika in slabe/hudobne ženske!

Lectio XVIII.

A.

1. a. fuerat – 3. os. sg. plpf. ind., je bil (prej)

Titus je obiskal prijatelja, s katerim je bil (pred tem) na počitnicah v Akvileji.

b. nutriverat – 3. os. sg. plpf. ind. akt., je bila hranila/dojila

Romula in Rema, ki sta (pozneje) ustanovila Rim, je bila dojila volkulja.

c. serviverant – 3. os. pl. plpf. ind. akt., so bili služili

Deklice, katerih starši so bili služili kot sužnji (so bili kdaj v preteklosti sužnji), niso mogle postati vestalke.

d. educaverat – 3. os. sg. plpf. ind. akt., je bil vzgajal

Rimski deček, ki ga je bil oče (do takrat) vzgajal doma, je šel pri sedmih letih v šolo.

e. superatus erat – 3. os. sg. plpf. ind. pas. m., je bil premagan (prej)

Hanibal, ki ga je bil pri Zami premagal Scipion, je (po porazu) živel v Aziji (pri kralju v Bitiniji).

2. a. studuero – 1. os. sg. fut. II akt., učil se bom (prej)

Svoje prijateljice ne bom obiskala, dokler se ne bom naučila latinščine.

b. venerint – 3. os. pl. fut. II akt., prišli bodo (prej)

Tukaj bomo čakali, dokler ne pridejo.

c. locutus ero – 1. os. sg. fut. II pas. m., govoril bom (prej) (deponentnik)

Ne bom odnehal, dokler ne bom dobro govoril latinsko.

d. venero – 1. os. sg. fut. II akt., prišel bom (prej)

Hanibal je rekel: »Ne bom izvlekel meča, dokler ne bom prispel v Italijo.«

e. deleta erit – 3. os. sg. fut. II pas. f., uničena bo (prej)

Katon Starejši je rekel: »Glede Kartagine se ne bom nehal bati vse do takrat, ko bo porušena.«

3. a. claude, aperi – 2. os. sg. imp. I akt. (zapri!, odpri!)

Deček, zapri usta, odpri oči!

b. excita, retine, conserva – 2. os. sg. imp. I akt. (zbudi!, zadrži!, ohrani!)

Obudi svojo literarno izobrazbo/svoje zanimanje za literaturo, obdrži (sužnja) Akasta in čuvaj se mi/pazi nase!

c. sunt, curanto – 3. os. pl. imp. II akt. (naj bosta!, naj skrbita!)

Konzula naj bosta dva in dobro naj skrbita za državno blaginjo!

d. sepelito, urito – 2. os. sg. imp. II akt. (pokoplji!, zažgi! - poudarjeno)

Mrtvega človeka ne pokoplji in ne sežgi v mestu/znotraj mesta!

4. a. amantes – ptc. prez. N pl. m./f. (ki ljubijo)

Zaljubljeni so zaslepljeni/nespametni/nerazsodni.

b. morituri – ptc. fut. N pl. m. (ki bodo umrli)

Pozdravljen, Cezar, tisti, ki gredo v smrt, te pozdravljajo.

c. laudanda – gerundiv N sg. f. (ki mora biti hvaljena)

Vrlino je treba celo pri sovražniku pohvaliti.

d. capta – ptc. pf. N sg. f. (zavzeta)

Zavzeta/Premagana Grčija je zavzela/premagala (s svojo omiko) divjega zmagovalca.

e. legenda, agenda, audienda – gerundiv A pl. n. (kar mora biti brano, kar mora biti storjeno, kar mora biti poslušano)

Berite, kar je treba brati, storite, kar je treba storiti, in poslušajte, kar je treba poslušati!

f. delenda – gerundiv N sg. f. (ki mora biti uničena)

Katon Starejši je imel navado reči: »Kartagina mora biti uničena/Kartagino je treba uničiti/porušiti.«

- 5.** a. reliquisse – inf. pf. akt. (da je kdo zapustil)
Da je kdo pustil ščit v bitki, je bilo pri Lacedemoncih/Špartancih zelo sramotno.
b. promitti – inf. prez. pas. (biti obljubljen)
Ukaži, da se zdravniku obljubi toliko plačila, kolikor bo zahteval.
c. dormivisse – inf. pf. akt. (da je kdo spal)
dormiturum esse – inf. fut. akt. m. (da bo kdo spal)
Da je spal ali da bo spal sedem ur, odraslemu človeku zadostuje.
d. monitum esse – inf. pf. pas. m. (da je bil kdo opomnjen)
Da je bil kdo zaman opominjan, je znamenje slabega duha/značaja.

- 6.** a. excusando – gerundij Ab* (z opravičevanjem)
Z opravičevanjem se obtožuješ.
b. exercendo – gerundij Ab* (z vežbanjem)
Spomin utrjujemo z vajo.
c. Ad informandum – ad + gerundij A* (za predloženo)
V vednost. Na znanje.
d. discendi – gerundij G* (učenja)
Ne manjka nam priložnosti za učenje.
*Glagolski samostanik ima samo singular.

- 7.** a. auditu. Herkul je Cerbera – neverjetno je slišati/sliši se neverjetno – prenesel na gornji svet.
b. spectatum. Sabinci so prišli v Rim gledat igre.
c. intellectu. To je bilo težko razumeti.
d. cognitu. Maloštevilni/Redki spoznajo, kar je težko spoznati.
e. distributum. Kvestor je prišel vojski razdelit denar.
f. dictu, visu. Prav je to reči, toda greh je to videti.

B.

- 1.** a. parata erunt. Ko bo vse pripravljeno, bomo odpotovali v Akvilejo.
b. perfecerint. Pisali bodo, dokler ne bodo dokončali te naloge.
c. occiderant (occisi erant). Vojake so pokopali na istem kraju, kjer so bili v boju padli (kjer so bili v boju ubiti).
d. traiecerat. Hanibal, ki je bil vojsko in slone prepeljal čez Alpe, je skušal doseči Rim/se je napotil proti Rimu.
e. pacata erat. Cezar, ki je bil pomiril/zavzel celotno Galijo, je svoje legije popeljal v Germanijo in Britanijo.
- 2.** a. Ne dotikaj se me!
b. Magistratom/državnim funkcionarjem naj se ne daje daril! (Prav tako) naj se jim ne daje/podarja denarja!
c. Mrtvih naj se ne pokopava v mestu!
d. Ne zaupajte svojih stvari lažnivcu!
- 3.** a. laudatus. Učenec, pohvaljen od učitelja/ki ga je bil učitelj pohvalil, se je veselil.
b. cantantes. Kako prijetno je poslušati pojoče ptice/ptice, ki pojejo!
c. legentem. Pluton je ugrabil Prozerpino, ki/medtem ko je nabirala cvetlice.

- d. rapta. Helena, ugrabljena od Parisa/ki jo je bil ugrabil Paris, je bila vzrok trojanske vojne.
- e. captam. Grki so zavzeto Trojo/Trojo, ki so jo bili zavzeli, uničili z ognjem/požgali.
- f. errante. Vergilij pripoveduje o Eneju, ki blodi/blodečem po morjih.
- g. dormientem. Tezej je spečo Ariadno/Ariadno, medtem ko je spala, zapustil na otoku Naksosu.
- h. relictam. Dioniz ali Bakh je vzel za ženo Ariadno, od Tezeja zapuščeno/ki jo je bil Tezej zapustil na otoku Naksosu.

- 4. a. Kdaj misli/namerava Terencija priti k nam?
- b. Kam nameravate jutri (iti)?
- c. Mar ni hotel/nameraval odpotovati v Rim?
- d. Vzemite pisala, kajti pisali bomo latinsko nalogo!

- 5. a. Ob petih bomo morali na pot.
- b. Človek mora delati in ohranjati red.
- c. Homer piše: »Odisej je moral deset let bloditi po morjih.«
- d. Katon je imel v senatu navado reči: »Rimljani morajo/moramo uničiti Kartagino.«

- 6. a. Filozof Bias/Biant je rekel, **da** nosi vse svoje s seboj.
- b. Titus je rekel, **da** je šla njegova mati na forum.
- c. Titus je rekel, **da** bo njegov oče kmalu odpotoval v Rim.

- 7. a. Zdi se, **da** so dečki zadovoljni.
- b. Zdi se, **da** je ta tvoja prijateljica bolna.
- c. Verjame se, **da** je filozof Diogen prebival v sodu.

C.

- 1. a. Blaginja ljudstva (države) bodi/naj bo najvišji zakon! (Cicero)
esto – 3. os. sg. imp. II (naj bo!)

Pogosto odpuščaj drugemu, sebi nikoli! (Publilij)
ignoscito – 2. os. sg. imp. II, (odpusti! – poudarjeno)

- b. Ne vznemirjaj/Ne moti mojih krogov! Pusti moje kroge pri miru! (Tako je ob osvojitvi Sirakuz vzkliknil rimskemu vojaku Arhimed, zatopljen v geometrijske like, načrtane v pesek.)
turbare – inf. prez. akt. (vznemiriti)

Tudi od sovražnika se je mogoče učiti (je prav, da se učimo). (Ovidij)

doceri – inf. prez. pas. (biti poučevan)

Človeško je, da se je človek zmotil/motil. (Hieronim)

erravisse – inf. pf. akt. (da se je kdo zmotil)

Čuke nositi v Atene. (Delati nekaj nesmiselnega, saj je bilo v Atenah polno čukov.) (Erazem Rotterdamski)

ferre – inf. prez. akt. (nositi – nepravilni glagol)

- c. V skaljeni/kalni vodi je ribo lahko uloviti.

captu – supin na -u (uloviti)

- d. S tem da nič ne delajo, se ljudje učijo delati slabo. (Lenoba je izvor vsega zla.) (Katon Starejši)

agendo – gerundij Ab* (s početjem/z delovanjem)

Za dobro/krepostno življenje zadostuje kratek čas/je kratek čas dovolj dolg. (Cicero)

ad vivendum – ad + gerundij A* (za življenje)

Način življenja. (Pogoj za življenje.) (Cicero)

vivendi – gerundij G* (življenja)

Način izvrševanja/izvršitve/delovanja.

faciendi – gerundij G* (izvrševanja/delovanja)

S tem da se motimo, se učimo. (Na napakah/zmotah se učimo.)

errando – gerundij Ab* (z motenjem/z delanjem napak)

* Glagolski samostalnik ima samo singular.

e. Zaljubljenemu ni nič težko. (Cicero)

amanti – ptc. prez. D sg. m.* (tistemu, ki ljubi/ljubečemu)

Nehote ali hote. Nočeš hočeš.

no lens – ptc. prez. N sg. m.* (ki noče)

volens - ptc. prez. N sg. m. * (ki hoče, hoteč)

Kdor ni navzoč, ne dobi ničesar/ostane brez vsega.

absens – ptc. prez. glagola absum, N sg. m. * (ki je odsoten, ki manjka, manjkajoč)

carens - ptc. prez. N sg. m. * (ki je brez, ki nima, ki pogreša)

* Namreč homo (človek)

f. Prijeten je spomin na minule nadloge/na nadloge, ki so že minile. (Cicero)

praeteritorum – ptc. pf. G pl. n. (minulih, namreč malorum) (praetereo)

Tudi samo enkrat izgovorjena beseda odleti nepreklicno/brez povratka/tako, da se je ne da priklicati nazaj. (Horacij)

emissum – ptc. pf. N sg. n. (odposlano, namreč verbum) (emitto)

Ne pregleduj zob podarjenega konja! Podarjenemu konju ne glej v zobe! (Hieronim)

donati – ptc. pf. G sg. m. (podarjenega, namreč equi) (dono)

Popravi napake!

errata – ptc. pf. A pl. n. (kar je napačno narejeno) (erro)

g. Že zdaj mislite na starost, ki bo prišla. (Človek mora že mlad razmišljati o starosti, ki bo prišla.) (Ovidij)

venturae – ptc. fut. G sg. f. (tiste, ki bo prišla, namreč senectae)

Kdor z vsem odlašaja/Kdor vse prelaga na prihodnost, ne živi, ampak namerava živeti.

victurus – ptc. fut. N sg. m. (tisti, ki bo živel/namerava/hoče živeti)

h. Izmed dveh slabih stvari/Od dvojnega zla je treba izbrati najmanjše/manjše zlo. (Cicero)

eligendum – gerundiv N sg. n. (ki mora biti izbrano, namreč malum)

Za nikogar ne smemo/ne moremo pred njegovo smrtjo trditi, da je srečen. (Ovidij)

dicendus – gerundiv N sg. m. (ki mora biti imenovan, namreč nemo)

Že mladeniči morajo razmišljati o starosti, ki bo prišla.

cogitandum est – gerundiv N sg. n. + est (mora se/treba je razmišljati)

O okusih (in barvah) se ne sme/se ne da razpravljati.

disputandum est – gerundiv N sg. n. + est (mora se/treba je razpravljati)

2 a. Irata eram, quod/quia e somno iucundo/dulci me excitaveras.

Pas. ...quod e somno dulci a te excitata eram.

b. Amicam meam non prius visitabo, quam hanc epistulam/has litteras scripsero.

Pas. Amica mea non prius a me visitabitur, quam haec epistula (a me) scripta erit/hae litterae scriptae erunt.

c. Caesar interfectus causa belli civilis Romani/Romanorum fuit.

3. (Nadaljevanje iz prejšnje lekcije) Med opravljanjem službe ga je tudi dvakrat zgrabila božjast. Glede osebne nege je pedanten: ne le da se vestno brije in striže, tudi »depilira« se. Do svoje plešavosti ni ravnodušen, ampak jo prenaša z veliko nejevoljo in si redke lase češe s temena proti čelu. Izmed vseh časti, ki sta mu jih dodelila senat in ljudstvo, ni ničesar sprejel raje kot pravico neprestano nositi lovrov venec*.

* da z njim skrije plešo.

agendas – gerundiv, A pl. f. (agendus 3 – ki mora biti storjen → inter res agendas – med opravljanem poslov) (ago)

correptus est – 3. os. sg. pf. ind. pas. m. (zgrabljen je bil) (corripio)

tonditur – 3. os. sg. prez. ind. pas. (ostrižen je, obrit je) (tondeo)

fert – 3. os. sg. prez. ind. akt. (nosi) (fero – nepravilni glagol)

deficientem – ptc. prez. A sg. m. (deficiens, entis – pojemajoč → capillum deficientem – pojemajoče lasišče/lase) (deficio)

gestandae – gerundiv G sg. f. (gestandus 3 – ki mora biti nošen → ius coronae gestandae – pravica nošenja venca) (gesto)

- 4.** a. de + pilus, i m. – dlaka; rado 3 rasi, rasum – ostrgam; de + odor, oris m. – vonj, duh
 b. per + fumus, i m. – dim (»skozi dim«, način pridobivanja); Colonia Agrippina – Köln, fr. Cologne (kraj pridobivanja)
 c. pulvis, pulveris m. – prah; gelo 1 – zmrznem, strdim se; gr. tonikós – napet
 d. necessarius 3 – potreben; gr. kósmos – red, ureditev, okras, nakit

D.

1. Vaccinum...inactivatum...praeparatum – cepivo...inaktivirano...pripravljeno: vaccinum (vacca – krava) je substantiv druge o-deklinacije nevtrum, inactivatum (ago – delam) in praeparatum (paro – pripravim) sta ujemalna atributa, po izvoru participa perfekta. **Vaccinum influenzae** – cepivo gripe: influenzae je neujemalni atribut, izražen s substantivom v genetivu singulara. **Praeparatum ex virorum fragmentis** – pripravljeno iz »delčkov (odlomkov) virusov«: fragmentis (frango – zlomim) je substantiv druge o-deklinacije nevtrum v ablativu plurala (prepozicija ex se veže z ablativom), virorum je neujemalni atribut, izražen s substantivom v genetivu plurala.

2. a. Preberi: Auli...pridie Kalendas

Gladiatorska družina edila Avla Svetija Certusa se bo borila v Pompejih dan pred junijskimi kalendami (31. maja). (Obljubljamo) boj z divjimi zvermi in zastor proti sončni pripeki.

b. Prosim te, gospodarica (mojega srca), pri Veneri te prosim, za vedno ohrani spomin name/me ohrani v svojem srcu! habeto – imperativ II (poudarjeno)

c. Marcel ljubi Prenestino, ona pa ga ne ljubi/ona pa se zanj ne zmeni.

Lectio XIX.

A.

1. a. facias – 2. os. sg. prez. konj. akt. (naj storiš, stori!) (facio 3)
scribam* – 1. os. sg. prez. konj. akt. (naj pišem) (scribo 3)
possis – 2. os. sg. prez. konj. (naj moreš) (possum, zloženska sum)
audiimini – 2. os. pl. prez. konj. pas. (naj ste poslušani/e, bodite poslušani/e!) (audio 4)
 * Scribam je lahko tudi 1. os. sg. fut. I akt. (bom pisal)

b. feceritis* – 2. os. pl. pf. konj. akt. (naj ste storili/e) (facio 3)
fuerint* – 3. os. pl. pf. konj. (naj so bili/e) (sum)
egeris* – 2. os. sg. pf. konj. akt. (naj si delal/a) (ago 3)
mortuus sit – 3. os. sg. pf. konj. pas. m. (naj je umrl) (deponentnik morior 3)
 * To so lahko tudi aktivne oblike futura II: storili boste (prej), bodo (prej), delal boš (prej).

c. haberemus – 1. os. pl. impf. konj. akt. (mi bi imeli/me bi imele)* (habeo 2)
vellem – 1. os. sg. impf. konj. akt. (jaz bi hotel/a)* (nepravilni glagol volo)
dictaret – 3. os. sg. impf. konj. akt. (on bi narekoval/ona bi narekovala)* (dicto 1)
puniremur – 1. os. pl. impf. konj. pas. (mi bi bili kaznovani, me bi bile kaznovane)* (punio 4)
 * Konj. impf. se nanaša na sedanost, npr. zdaj, v tem trenutku.

d. celebravissem – 1. os. sg. plpf. konj. akt. (jaz bi bil slavil/jaz bi bila slavila)* (celebro 1)
fuissetis – 2. os. pl. plpf. konj. (vi bi bili/ve bi bile)* (sum)
superati essent – 3. os. pl. plpf. konj. pas. m. (oni bi bili premagani)* (supero 1)
locutae essemus – 1. os. pl. plpf. konj. pas. f. (me bi bile govorile)* (deponentnik loquor)
 * Konj. plpf. se nanaša na preteklost, npr. prej, včeraj, nekoč.

2. Prevedi v latinščino

a. naj bo prisoten – adsum: **adsit**
naj bo pohvaljen – laudo: **laudetur** (pasiv)
naj se uči – studeo, disco: **studeat, discat**
naj govorijo – narro, dico, loquor: **narrent, dicant, loquantur** (deponentnik)

b. konjunktiv perfekta:
naj so pomagali - adsum, adiuvo: **adfuertint, adiuverint**
naj je škodoval – noceo: **nocuerit**
naj sem šel – eo: **ierim**
naj so odpotovali – proficiscor: **profecti sint** (deponentnik)

c. konjunktiv imperfekta (2. oseba):
udeležil bi se – intersum: **interesses**
nosil bi – fero, porto: **ferres, portares**
ugrabljeni bi bili – rapio: **raperemini** (pasiv)
umrl bi – morior: **morereris** (deponentnik)

d. konjunktiv pluskvamperfekta (2. oseba):
načeloval bi bil – praesum: **praefuisses**
vzel bi bil – capio, sumo: **cepisses, sumpsisses**
govorili bi bili – loquor, dico, narro: **locuti essetis, dixissetis, narravissetis**
opomnjen bi bil – moneo: **monitus esses**

3. a. doctus 3 – učen: doctior/ius, doctissimus 3
 miser 3 – nesrečen: miserior/ius, miserrimus 3
 necessarius 3 – potreben (opisno): magis/maxime necessarius 3
 magnus 3 – velik (nepravilno): maior/maius, maximus 3
 alte – visoko (altus 3): altius, altissime

b. brevis, e – kratek: brevior/ius, brevissimus 3
 celer, is, e – hiter: celerior/ius, celerrimus 3
 facilis, e – lahek: faciliior/ius, facillimus 3
 similis, e – podoben: similioior/ius, simillimus 3
 dulciter – sladko (dulcis, e): dulcius, dulcissime

c. ingens, ingentis – ogromen: ingentior/ius, ingentissimus 3
 dives, divitis – bogat: divitior/ius, divitissimus 3
 pauper, pauperis – reven: pauperior/ius, pauperrimus 3
 diligens, diligentis – marljiv: diligentior/ius, diligentissimus 3
 feliciter – srečno (felix, felicitas): felicius, felicissime

B.

1. a. Poleti so dnevi daljši od noči, pozimi pa krajši.

noctibus – ablativus comparationis

b. Zveri imajo ostrejše čute kot ljudje.

Bestiae acriores sensus quam homines habent.

c. Svetloba je hitrejša od zvoka, duh pa je hitrejši od svetlobe.

voce, luce – ablativus comparationis

d. Tokovi veletokov so širši in daljši od rečnih tokov.

cursibus fluviorum – ablativus comparationis

2. a. Sokrat je bil najmodrejši izmed vseh Grkov.

omnium Graecorum – genetivus partitivus

b. Izmed vseh Galcev je najslavnejši Vercingetoriks.

omnium Gallorum – genetivus partitivus

c. Železo je od vseh kovin najbolj potrebno.

omnium metallorum – genetivus partitivus

d. Avel je v našem razredu najmarljivejši učenec, Cezon pa najbolj len.

3. Spodbuda in zapoved

a. Veselimo se življenja! Razveseljajmo svoje prijatelje!

b. Naj premine tiran, naj živi svoboda!

c. Bodi srečen, sin moj! Bodi gospodar svoje volje!

d. Kdor je storil dobro delo, naj molči, kdor ga je sprejel/bil deležen, naj govori!

4. Prepoved

a. Ne želi preveč!

b. Ne boj se!

c. Ne govori in ne počni slabega/slabih reči!

5. Izpolnljiva želja

- a. O da naše mesto ne bi bilo zavzeto! /O da ne bi zavzeli našega mesta!
- b. Naj živi, raste in cvete akademija/šola, naj žive profesorji!
- c. Naj počiva v miru! Naj mu bo zemlja lahka!
- d. O da zdravnik ne bi prepozno prišel! O da bi lahko pomagal bolniku!

6. Neizpolnljiva želja

- a. O da (mi) ne bi nikoli umrli! O da bi večno živeli!
- b. O da bi (jaz) zelo dobro/tekoče govoril latinsko! O da bi znal tudi grško dobro govoriti!
- c. O da bi bil (jaz) včeraj poslušal/ubogal pametni nasvet!

7. Kondicionalni – pogojni stavki

- a. Če bomo lačni, bomo vzeli hrano in jedli. realno za prihodnost
- b. Aleksander Veliki je v Korintu rekel.«Ko/Če ne bi bil Aleksander, bi hotel biti Diogen.»
irealno za sedanjost
- c. Kdo bi poznal Hektorja, če/ko bi bila Troja srečna? irealno za preteklost

8. Konjunktiv v odvisnikih

- a. Sprašujejo, koliko je sovražnikov in kje so.
- b. Ko (Ker) so Grki uničili Trojo, je Enej šel v Italijo.
- c. Že v antičnih časih so imeli zdravniki navado puščati kri, da bi lajšali bolečine v glavi/glavobole.
- d. Galski poveljnik Brenus je z bodalom končal svoje življenje/se je zabodel z bodalom, ker ni mogel (več) prenašati bolečine težkih ran.

C.

1. a. Valeant, felices sint!

- b. Nolite desperare, socii! Ne desperetis, socii! Ne desperaveritis, socii!
- c. Vita sine amicis tristis **esset**.
- d. Sophocles sapiens, Euripides sapientior, omnium virorum sapientissimus Socrates fuit.

2. a. Jemo, da živimo, ne živimo, da jemo. (Po Sokratu) (konj. prez. – odvisnik)

- b. Ljubezen vse premaga, vdajmo se ji tudi mi! (Vergilij) (konj. prez. – spodbuda, zapoved)
- c. Naj ti bo zemlja lahka! (Marcial) (konj. prez. – želja)
- d. Treba je moliti/prositi, da bi bil v zdravem telesu tudi zdrav duh. (Juvenal) (konj. prez. – odvisnik)
- e. Ne vdaj se nesreči, ne zaupaj sreči! (konj. prez. – prepoved)
- f. Če si pameten, bodi (delaven kot) čebela! (konj. prez. – zapoved)
- g. Naj koristi! Na zdravje! (konj. prez. – želja)

3. a. Dokler boš srečen, boš imel mnogo prijateljev, če pa se bodo časi zmračili, boš sam. (Ovidij)

- b. Dobesedni prevod: Sovražim in ljubim. Morda sprašuješ, zakaj to počenjam. Ne vem, toda čutim, da se (to v meni) dogaja in trpim. (Katul)
- Prevod K. Gantarja: Sovražim in ljubim. Morda kdo sprašuje, zakaj to počnem. Ne vem. Samo čutim dogajanje tuje in mučim se v njem.

D.

- 1. Božanskim manom. Eliji Soteri, babici/pomočnici pri porodih, umrli v starosti 35 let. (Ta spomenik je dal postaviti) Elij Antonian Temistokles (svoji) zelo zaslužni osvobojenki.

2. Vsi glagoli so v 3. osebi (singulara ali plurala) konjunktiva prezenta. Razen fia(n)t (ki ima že sam po sebi pasivni pomen) so vse oblike pasivne, ker povedo, **kaj naj se z nečim zgodi** (in ne kaj naj kdo naredi). **Lege artis** – po zakonu/predpisih stroke: lege je substantiv drugega razreda tretje mešane deklinacije (lex, leGis f.) v ablativu singulara, artis je neujemalni atribut, izražen z genetivom substantiva (ars, arTis f.).

3. Sekst: Daj, govoriva latinsko, prosim!

Kvarta: V redu. Znaš latinsko?

S.: Še kar. In ti, zakaj se ti učiš »lato«?

K.: Da bom lahko brala latinske knjige.

Lectio XX.

A.

- 1.** factum est/facta est – 3. os. sg. pf. ind. pas. n./f. (se je zgodilo/zgodila se je, narejena je bila) (facio 3 → pas. fio)
 exiit – 3. os. sg. pf. ind. akt. (je izšel) (exeo, zloženska glagola ire)
 describeretur – 3. os. sg. impf. konj. pas. (opisan bi bil; tukaj: naj se opiše) (describo 3)
 ibant – 3. os. pl. impf. ind. akt. (so hodili, so šli) (eo)
 profiteretur/profiterentur – 3. os. sg./pl. impf. konj. pas. (javno bi izpovedal/i; tukaj: da bi se zglasil/i) (profiteor 2, deponentnik)
 ascendit – 3. os. sg. pf. (pres.) ind. akt. (povzpel se je, stopil je na) (ascendo 3)
 vocatur – 3. os. sg. prez. ind. pas. (je imenovan, se imenuje) (voco 1)
 esset/essent – 3. os. sg./pl. impf. konj. (bi bil/i; tukaj: ker je bil/ko so bili) (sum)
 impleti sunt – 3. os. pl. pf. ind. pas. m. (dopolnjeni so bili, dopolnili so se) (impleo 2)
 páreret – 3. os. sg. impf. konj. akt. (bi rodila; tukaj: za porod, da je rodila) (pario 3) (razlikuj: parēret – ubogala bi; pareo 2)
 invenietis – 2. os. pl. fut. I akt. (našli boste) (invenio 4)
- 2.** involutum, positum (infantem) – ptc. perfekta A sg. m. (zavitega, položenega) (involveo 3, pono 3)
 facta (multitudo) – ptc. perfekta N sg. f. (narejena → nastala je) (facio 3 → pas. fio)
 laudantium, dicentium (militiae) – ptc. prezenta G pl. f. (hvalečih, govorečih – smiselni plural namesto slovničnega singulara) (laudo 1, dico 3)
- 3.** haec (descriptio) – kazalni zaimék N sg. f. (ta) (hic, haec, hoc)
 quae (civitas) – oziralni zaimék N sg. f. (katera, ki) (qui, quae, quod)
 sibi (Ioseph) – povratno osebni zaimék D (sebi, si) (se)
 suum (filiúm, Mariae) – povratno svojilni zaimék A sg. m. (svojega) (suus 3)
 eum (filiúm) – kazalni zaimék A sg. m. (njega, ga) (is, ea, id)
 eis (Mariae, filio, Ioseph) – kazalni zaimék D pl. m. (njim, jim – dativus possessoris) (is, ea, id)
 eadem (regione) – kazalni zaimék Ab sg. f. (z isto, tukaj: v isti pokrajini) (idem, eadem, idem = is, ea, id + dem)
 illis (pastoribus) – kazalni zaimék D pl. m. (tistim, tukaj: njim, jim) (ille, illa, illud)
 quod (gaudium) – oziralni zaimék N sg. n. (katero, ki) (qui, quae, quod)
 vobis – osebni zaimék D (vam, za vas) (vos)
 qui (salvator) – oziralni zaimék N sg. m. (kateri, ki) (qui, quae, quod)
- 4.** aliam (aetatem) – pronominalni adjektiv A sg. f. (drugo (starost), tukaj: drugi/vsaki starosti) (alius, alia, aliud – drug od mnogih)
 alia – pronominalni adjektiv N pl. n. (drugo, druge stvari)
 quisque – nedoločni zaimék N sg. (vsak posamezni, vsakdo) (quisque, quidque - samostalniška raba)
 nemo – nedoločni zaimék N (nihče, nobeden) (samostalniška raba)
 nullius – nedoločni zaimék G (nikogar, nobenega) (nemo – samostalniška raba)
 nihil (beatum) – nedoločni zaimék N (nič) (samostalniška raba)
 nihil (agendo) – nedoločni zaimék A (nič) (samostalniška raba)
- 5.** a. actura essem (kaj bom storila)
 b. venturi simus (kdaj bomo prišli domov)

- c. valeas (kako si)
- d. legerem (zakaj berem te knjige)
- e. viderit (koga je videl v mestu)
- f. venisset (kdo je prišel k meni)

- 6.** a. »da« stavek zahtevne vsebine (objektni odvisnik)
 b. finalni odvisnik (s kakšnim namenom?) (adverbialni odvisnik)
 c. finalni odvisnik (s kakšnim namenom?) (adverbialni odvisnik)
 d. temporalni – časovni odvisnik (kdaj?); konsekutivni – posledični odvisnik (adverbialna odvisnika)

B.

- 1.** a. Vsakdo se najbolj pritožuje nad lastno usodo. (Nihče ni zadovoljen s svojo usodo.) (Cicero)

quemque – A (samostalniška raba) (paenitet + akuz.)

- b. Lastna prevara in lastna zmeta vsakogar najbolj mučita. (Cicero)

quemque – A (samostalniška raba)

- c. Vsakdo ima lastno usodo v (svoj) roki /svojih rokah. (Livij)

cuique – D (samostalniška raba) (dativus possessoris)

Prim. Vsakdo je svoje sreče kovač. (Salustij)

- d. Vsakdo je najboljši tolmač/razlagalec svojih (lastnih) besed.

quisque – N (samostalniška raba)

- e. Vsakdo je (sam) sebi všeč in vsakdo se zdi (sam) sebi moder.

quisque – N (samostalniška raba)

- f. Vsakdo (sam) najbolje pozna svoje težave.

quisque – N (samostalniška raba)

- g. Vsakomur škoduje (njegova) lastna neumnost.

cuique – D (samostalniška raba)

- 2.** a. Nič delati je prijetno. (Brezdelje razveseljuje) (Cicero)

nihil – A (nič, samostalniška raba)

- b. Nič ni namreč tako usmiljenja vredno, kakor je nesrečnik, ki je bil nekoč srečen. (Cicero)

nihil – N (nič, samostalniška raba)

- c. Ničesar ni gotovega za človeka. (Dobesedno: Človeku ni nič gotovo. Človek nima v življenju ničesar gotovega.) (Vse v življenju je negotovo.) (Ovidij)

nil = nihil – N (nič, samostalniška raba)

- d. Noben zakon ni za vse dovolj ugoden (ni vsem po volji). (Livij)

nulla (lex) – N sg. f. (nobena, nullus 3 – noben, pridevniška raba)

- e. Denar ni (še) nikogar obogatil. (V nadaljevanju: Nasprotno, ni ga človeka, v katerem ne bi denar prebudil še večje želje po njem/še večjega pohlepa.) (Seneka Mlajši)

neminem – A (nikogar, nobenega, samostalniška raba)

- f. Nič slavnega ni prekositi osle. (Marcial)

nulla (gloria) – N sg. f. (nobena, nullus 3 – noben, pridevniška raba)

- g. Ničesar ne dela narobe/zagreši razen tega, da ničesar ne zagreši/naredi narobe. (Plinij Mlajši)

nihil – A (nič, samostalniška raba)

- h. Nihče ni zadovoljen s svojo usodo.

nemo – N (nihče, samostalniška raba)

- i. Nihče ne ljubi tistih, ki se jih boji.

nemo – N (nihče, samostalniška raba)

- 3.** a. Z eno roko nosi kamen, z drugo kaže kruh. (Prim. V ustih med, v srcu žolč.) (Plavt)
 altera... altera (manu) – Ab sg. f. (z eno...z drugo) (alter 3 – drugi od dveh)
 b. Iz enega pride drugo zlo. (Terencij) (Nobeno zlo ne nastane samo od sebe. Prim. Prepad
 kliče prepad. Vsako zlo rodi novo zlo.)
 aliud (malum) – N sg. n. (drugo)
 ex alio (malo) – Ab sg. n. (iz drugega, tukaj: iz enega) (alius, alia, aliud – drugi od mnogih)
 c. Če je drugim dovoljeno, tebi ni. (Terencij)
 Prim. Kar je dovoljeno Jupitru, ni dovoljeno govedu/volu.
 aliis – D pl. (drugim) (alius, alia, aliud - od mnogih)
 d. Drugi jaz. (Tako označujemo tudi zvestega prijatelja ali pomočnika.) (Cicero po Pitagori ali
 Aristotelu)
 alter – N sg. m. (drugi) (alter 3 – drugi od dveh)
 e. Eden potrebuje uzde/vajeti, drugi ostroge (vzpodbude). (Cicero)
 alter – N sg. m. (drugi) (alter 3 – drugi od dveh)
 f. Eno je za človeka/se spodobi človeku, drugo za vola/volu. (Cicero) Prim. c.
 aliud... aliud – N sg. n. (eno... drugo) (alius, alia, aliud – drugi od mnogih)
 g. Eno je prikrivati/prikriti, drugo molčati/zamolčati.
 aliud... aliud – N sg. n. (eno... drugo) (alius, alia, aliud – drugi od mnogih)

- 4.** a. Nekdo je gotovo povzročitelj zločina, toda tisti nekdo nisem jaz.
 aliquis – N (samostalniška raba) (nekdo neznani)
 b. Nekdo bo rekel: »Kaj torej meniš?«
 aliquis – N (samostalniška raba) (nekdo neznani)
 c. Nasproti mi je prišel nekdo, meni poznan le po imenu/ki ga poznam le po imenu.
 quidam – N (samostalniška raba) (nekdo znani, a neimenovani)
 d. Nekoč je živel neki kralj, ki je imel tri hčerke.
 quidam (rex) – N sg. m. (pridevniška raba) (neki znan, a neimenovan)
 e. Tukaj, v senatu, vidim nekatere (neke senatorje), ki so bili včeraj skupaj s teboj.
 quosdam (senatores) – A pl. m. (pridevniška raba) (neke znane, a neimenovane)
 f. »Ali koga pričakuješ?« »Tako je. Pričakujem nekoga.«
 aliquem – A (samostalniška raba) (nekoga neznanega)
 quendam – A (samostalniška raba) (nekoga znanega, a neimenovanega)
 g. Mi imamo med seboj nekaj skupnega.
 quiddam – N n. (samostalniška raba) (nekaj znanega, a neimenovanega)
 h. Želi narediti nekaj velikega.
 aliquid – A n. (samostalniška raba) (nekaj neznanega, nedoločenega)

- 5.** a. »Zakaj nisi ničesar odgovoril?« »Jutri bom nekaj odgovoril/bom dal nek odgovor.«
 quidquam – A n. (samostalniška raba) (nekaj, nikalni stavek: nič)
 aliquid – A n. (samostalniška raba) (nekaj, trdilni stavek)
 b. Tiran niti ne ljubi nikogar (nobenega človeka) niti ni od nikogar (od nobenega človeka)
 ljubljjen.
 quemquam – A (samostalniška raba) (nekoga, nikalni stavek: nikogar)
 ullum (hominem) – A sg. m. (pridevniška raba) (nekega, nikalni stavek: nobenega)
 a quoquam – Ab (samostalniška raba) (od nekoga, nikalni stavek: od nikogar)
 ab ullo (homine) – Ab sg. m. (pridevniška raba) (od nekega, nikalni stavek: od nobenega)
 c. V starih časih je bilo vse skupno in nihče ni imel nobene privatne lastnine.
 cuiquam – D (dativus possessoris) (samostalniška raba) (nekomu, nikalni stavek: nikomur)

quidquam – N (samostalniška raba) (nekaj, nikalni stavek: nič)

d. V najhujši nesreči neko upanje vendar ohrabri duše ljudi/človeške duše/človeška srca.

aliqua (spes) – N sg. f. (pridevniška raba) (neka neznana (nada), trdilni stavek)

e. Iz geometrije: Prostor/Površina, ki ga/jo oklepajo/omejujejo neke meje ali neka meja, je lik.

(ab) aliquo (fine) – Ab sg. m. (pridevniška raba) (od neke (meje), trdilni stavek)

(ab) aliquibus (finibus) – Ab pl. m. (pridevniška raba) (od nekih (meja), trdilni stavek)

6. a. Kje drugje/Drugod. (Plavt) (Današnji pomen: »dokaz odsotnosti«.)

b. Drugače (rečeno). (Terencij) (Današnji pomen: »z drugim imenom«, »imenovan tudi«.)

c. Nihče torej ni bil nikoli velik mož brez nekega božanskega navdiha. (Cicero)

Latinski nikalni stavek ima liho število nikalnic: v tem stavku je nikalnica nemo, zato umquam namesto nikalnice numquam (nikoli).

d. Nevarnosti se nikoli ne da premagati brez nevarnosti. (Publilij)

Nikalni stavek: numquam kot nikalnica = non umquam (nikoli)

e. Včasih (v nekih trenutkih, ob nekih prilikah) se tudi premagani razjezijo in ohrabrijo. (Tacit)

Trdilni stavek: ali-quando (ne-kdaj) predpono kot ali-quis (ne-kdo neznani, nedoločeni)

f. Drugemu vedno odpusti, samemu sebi nikdar! (Seneka Mlajši)

Nikalni stavek: numquam kot nikalnica (nikoli)

g. Nikjer ni, kdor je povsod. (Seneka Mlajši)

Nikalni stavek: nusquam kot nikalnica = non usquam (nikjer)

Ubi-que (vseповsod) vsebuje isto pripono kot quis-que (vsakdo posamezni)

7. a. Ničesar ni lažje reči. (To je lahko reči.) (Terencij)

dictu – supin na -u (reči) (dico 3)

b. Menim, da zaljubljenca ni nič težko. (Cicero)

amanti (homini) – ptc. prezenta D sg. m. (tistemu, ki ljubi, ljubečemu) (amo 1)

c. Nič ni v človeškem rodu redkejšega kot dovršen govornik. Od vsega je med ljudmi najtežje najti dovršenega govornika. (Dobesedno: V človeškem rodu se nič ne more najti redkeje kot dovršen govornik). (Cicero)

inveniri – inf. prez. pas. (biti najden) (invenio 4)

d. Nihče še ni z bojzljivostjo prispel na najvišji kraj/do najvišjega položaja. (Publilij)

timendo – gerundij Ab (z bojzljivostjo, s strahom) (timeo 2)

e. Nihče ne postane slučajno dober; vrline se je treba učiti. (Seneka Mlajši)

discenda (virtus) – gerundiv N sg. f. (ki mora biti naučena) (disco 3)

f. Nihče ne more vladati razen tistega, ki se mu lahko vlada. (Seneka Mlajši)

regere – inf. prez. akt. (vladati, voditi)

regi – inf. prez. pas. (biti voden) (rego 3)

g. Lačni ničesar ne prezira. (Seneka Mlajši)

esuriens (homo) – ptc. prezenta N sg. m. (tisti, ki je lačen) (esurio 4)

h. Za učenje ni nobena življenjska doba prepozna.

ad discendum – gerundij A (za učenje) (disco 3)

i. Nihče ne sme biti dvakrat kaznovan (mučen) zaradi enega in istega vzroka.

puniri/vexari – inf. prez. pas. (biti kaznovan/bitni mučen) (punio 4, vexo 1)

8. a. Ničesar več ni mogoče reči, kar ne bi bilo že prej rečeno. (Terencij)

dictum sit – 3. os. sg. pf. konj. pas. n. (naj je bilo rečeno, naj se je reklo) (dico 3)

- b. Konzula naj skrbita, da država ne bo trpela (kaj) škode! (Cicero) (Odgovorni naj skrbijo, da ne bo trpela javna blaginja.) S temi besedami je rimski senat v primeru nevarnosti dajal konzulom diktatorsko oblast – »senatus consultum ultimum«.
- videant/caveant – 3. os. pl. prez. konj. akt. (naj gledata, naj pazita) (video 2, caveo 2)
- capiat – 3. os. sg. prez. konj. (naj vzame/tukaj: naj trpi) (capio 3)
- c. V težavah se spomni, da moraš ohraniti razsodnost. (Horacij)
- memento – 2. os. sg. imp. II (spominjaj se!) (nepopolni glagol meminī)
- d. Drugemu vedno odpusti, sebi nikoli! (Seneka Mlajši)
- ignoscito – 2. os. sg. imp. II (odpusti – poudarjeno) (ignosco 3)
- e. Nihče, ki je previden/Pametni ne kaznuje zato, ker se je grešilo, ampak zato, da se ne bi grešilo. (Seneka Mlajši: Platon)
- peccetur – 3. os. sg. prez. konj. pas. (naj se greši) (pecco 1)
- f. Ničesar ni, česar bi se bal, če si nedolžen. Če si nedolžen, se nimaš česa bati. (Kvintilijan)
- timeas – 2. os. sg. prez. konj. akt. (naj se bojiš, boj se!) (timeo 2)
- g. V razumu ni ničesar, česar ne bi bilo že prej v čutu/čutih/zaznavanju. (Izkušnja je osnova za znanje.) (Locke po Aristotelu)
- fuerit – 3. os. sg. pf. konj. (naj je bil); sit – 3. os. sg. prez. konj. (naj je/naj bo) (sum)
- h. Nihče naj se ne boji psa, ki ne dela druge škode, kakor da laja. (Pes, ki veliko laja, ne grize.)
- timeat – 3. os. sg. prez. konj. akt. (naj se boji) (timeo 2)

C.

- 1.** a. Titus semper aliquid legit; ego quoque librum quendam nunc lego, quem (is) mihi dedit.
 b. In castris Romanis Germanus quidam erat/fuit, qui milites ad seditionem incitabat/incitavit.
 c. Catilina in senatum venit, sed nemo eum salutavit. Pas. ... sed a nullo salutatus est.
 d. Amicos meos quaerebam, sed nusquam eos reperire poteram/potui.
 e. »Quando ei litteras illas misisti?« »Cum Romam veni.«
 f. Cum plus otii habebo/Cum plus otii mihi erit, ad te scribam.
- 2.** a. Adsimus/Auxilio simus amicis nostris! Adiuvemus amicos nostros! Pas. Amici nostri a nobis adiuventur!
 b. Utinam Romam mox visitare possim! Pas. Utinam Roma mox a me visitari possit!
 (Posse nima pasiva, zato stopi v pasiv infinitiv, ki je poleg.)
 c. Ne clames neve mala loquaris!
 (Loquor je deponentnik, zato pasiv ni mogoč kljub objektu v akuzativu.)
 d. Pugna/Pugnato/Pugnes pro libertate!
 e. Utinam parentes pulchrum donum mihi dent! Pas. Utinam pulchrum donum a parentibus mihi detur!
 f. Gaudeat et beate vivat!
 g. Nemini haec dicatis! Haec a vobis nemini dicantur!
- 3.** a. Ko (= ker) je Neron umiral, je rekel: » Kakšen umetnik umiram (umira z menoj)!« (Svetonij)
 b. Ko (= ker) je bil Ciceron kvestor na Siciliji, je odkril Arhimedov grob.
 c. Ko (= ker) se je (bil) Cezar približal mestu, so sovražniki zaprosili Rimljane za mir.
 d. Ko (= ker) so Rimljani pri mestu postavljali tabor, so prebivalci poslali k njim poslanca.
 e. Ko (= ker) so (bili) Rimljani pri mestu postavili tabor, so prebivalci poslali k njim poslanca.
 f. Ko (= ker) so (bili) Grki porušili Trojo, je prišel Enej z maloštevilnimi spremljevalci v Italijo.

g. Ko (= ker) je Marija operiral zdravnik/Ko je bil Marij operiran/na operaciji, je prepovedal (Marij), da ga zvežejo/se ni dovolil zvezati.

- 4.** a. K tebi prihajam zato, da te vidim in slišim.
 b. Zakonom služimo/se pokoravamo zato, da smo lahko svobodni.
 c. To sem rekel zato, da bi mi odpustil.
 d. Pustil je stražo, da ne bi mogel kdo priti ali oditi iz kurije (senatske zbornice).
 (Quis namesto aliquis, ker stoji za »ne«)
 e. Tam bo pustil stražarja, da ne bi mogel kdo vstopiti.
 (Quis namesto aliquis, ker stoji za »ne«)
 f. Zmagoviti sovražniki so zahtevali, da se jim izroči mesto.
 (Sibi = hostibus victoribus, indirektni refleksiv, notranja odvisnost)
 g. Ljudski tribuni zahtevajo, da jih imajo za nedotakljive.

- 5.** a. Če/Ko bi bila (zdaj) bolna, bi poklicala zdravnika.
 b. Če/Ko njegov brat ne bi imel težav z žolčem, bi bil zdaj z nami.
 c. Če/Ko ne bi bil (takrat) bolan, mi oster veter ne bi bil škodoval.
 d. Če/Ko bi se bil (ti) udeležil naše igre, (zdajle) ne bi bili premagani.
 e. Ljudje bi srečno živeli, če/ko bi bili zadovoljni s svojimi stvarmi/s tem, kar imajo.
 f. Če/Ko Cezar ne bi bil imel tolikšnih čet, ne bi bil premagal Galije.
 g. Kdo bi bil ustanovil Rim, če/ko ne bi bilo Romula in Rema?
 h. Če/Ko ne bi bilo (na svetu) Avgusta/Ko ne bi Avgust živel, marmornati Rim/Rim iz marmorja ne bi bil sezidan.

- 6.** a. Vojaki so zgrabili za orožje, kajti sovražniki so bili na poti/so nameravali priti/so bili na tem, da pridejo.
 b. Salustij je nameraval/mislil/hotel opisati vojno, ki jo je bilo (pred tem) bojevalo rimsko ljudstvo.
 c. Prebivalci mesta so okrasili vse poti/ceste/ulice, po katerih so nameravali iti rimski magistrati/visoki politiki/ funkcionarji.
 d. Leonidas je pri Termopilah odgovoril: »Kaj bom storil/Kaj mislim storiti/Kaj nameravam storiti? Umril bom/Umreti mislim/hočem/nameravam za domovino.«
 e. Leonidas je vzkliknil: »Zdaj moramo ali zmagati ali umreti.«
 f. Vojaki so morali prenašati težke napore.
 g. Nikoli se ne sme obupati.

- 7.** a. Apij je rekel, da je Titus vedno doma.
 b. Terencija je upala, da bo Julija kmalu prišla domov.
 c. Klavdija ve, da je Kornelija že prišla domov.
 d. Tulija je slišala, da je Apij odpotoval v Rim.
 e. Mark je obupal (nad tem), da lahko (on, Mark) to doseže. (se – Marcum)
 f. Upam, da boš napore potrpežljivo prenašal.
 g. Priznam, da se motim (da sem se motil).

D.

- 1.** a. »Najdražji ženi Urzi« je zapisano »coiugi karissime Urse« namesto »coniugi carissimae Ursae«.
 b. »Ki ga je ubil sovražnik« je zapisano »quem ostes hocidit« namesto »quem hostis occidit«.

- 2.** a. computo – računam, curro – tečem/cursor – tekač, erro – motim se /error – napaka, deleo – izbrišem, uničim, mus – miš/musculus – miška, mišica
b. plus – več (multum – plus – plurimum), minus – manj (parvum → parum – minus – minime), potentia – moč, quadratum – četverkotnik, tango – dotikam se, seco – sekam.

3. Jezus Nazarečan/Nazarenski, judovski kralj/kralj Judov
Te besede so bile napisane na križu po ukazu Poncija Pilata in govorijo o razlogu za križanje Jezusa Kristusa.

Lectio XXI.

A.

1. a. Aeneam
- b. Aeneas
- c. Aeneas
- d. Aeneas

2. a. iactatus (premetavan, iacto 1), passus (deponentnik patior 3: ki je trpel, starinsko »utrpevši«, subiectis (podvrženim, subicio 3),
- b. regere (vladati, voditi/vladanje, vodenje, rego 3), imponere (naložiti/nalaganje, impono 3), parcere (prizanesti/prizanašanje, parco 3), debellare (premagati/premagovanje, debello 1)
- c. memento (spomni se!, nepopolni glagol memini)
- d. conderet (bi ustanovil, condo 3), inferret (bi prinesel v, infero – zloženska nepravilnega glagola fero)

3. Glavni stavek: Mnogo je pretrpel tudi v vojni ...
Konjunktivna odvisnika: (z namenom) da bi ustanovil mesto (Lavinij) in Laciju prinesel bogove (svoje penate).
- a. Predikat glavnega stavka (passus est) je v perfektu, torej stranskem času.
- b. Predikata konjunktivnega odvisnika (cónderet, inféret) sta v konjunktivu imperfekta, torej istodobnosti.

4. a. ablativ

fato – Ab sg. n. (od* usode preganjan) (fatum)

vi – Ab sg. f. (s* silo/z močjo gornjih bogov) (vis)

bello – Ab sg. n. (in bello, v* vojni je trpel) (bellum)

imperio – Ab sg. n. (z* oblastjo, z državo vladati) (imperium)

*Predloga »ab« in »cum« nista izražena (uporabljata se samo pri bitjih). In bello zaznamuje okoliščine (ne časa).

- b. genitiv

Troiae – G sg. f. (od obal Troje, od trojanskih obal)

Iunonis saevae – G sg. f. (nespravljive Junone)

superorum – G pl. m. (gornjih bogov)

pacis – G sg. f. (miru)

5. memor, oris (spominjajoč se) → memoR- → 1. razred
- Iuno, onis f. (Junona) → IunoN- → 1. razred
- genus, eris n. (rod) → geneR- → 1. razred
- urbs, urbis f. (mesto) → urB- → 2. razred
- ars, arts f. (umetnost) → arT- → 2. razred
- pax, pacis f. (mir) → paC- → 2. razred
- mos, moris m. (običaj, navada) → moR- → 1. razred

6. a. Vergili poëta, dic nobis, qui vir primus Troiã in Latium temporibus antiquis venerit!
- b. Poëta Romane, cane, quot annos Aeneas per maria erraverit!
- i. Za imena vasi, mest in manjših otokov velja skladnja krajevnih imen (gl. Lectio VII).
- ii. Na vprašanje kdaj? stoji ablativus temporis, na vprašanje kako dolgo? accusativus extensionis.
- iii. Osebna imena na -ius ter meus, filius in Genius imajo V sg. na -i.

7. a. oktober leta 70 pr. n. š.
 b. Mediolan, Rim, Neapelj
 c. Horacij, Propercij, Vergilij
 d. september leta 19 pr. n. š.
 e. Vergilijev grob

8. a. lirične idile, pastirske pesmi
 b. hvalnica italjski zemlji
 c. od Eneja do cesarja Avgusta
 d. politično angažirana poezija
 e. Enejev sin Jul Askanij

B.

1. a. formas
 b. Pyramus
 c. Thisbe
 d. Pyramus et Thisbe

2. a. particip prezenta in perfekta (3): oriens (ptc. prez., vzhajajoč, namreč vzhajajoče sonce) (orior 3); praelata (ptc. pf. – naprej nošena, bolj cenjena) (praefero); captis (ptc. pf. – z osvojenima, namreč mentibus – dušama) (capio 3)
 b. infinitiv perfekta (1): cinxisse (da je kdo opasal/obdal) (cingo 3)
 c. indikativ prezenta (1): dicitur (govori se) (dico 3)
 d. indikativ imperfekta (1): ardebant (sta gorela/sta hrepenela) (ardeo 2)
 e. indikativ perfekta (2): habuit (habeo 2), tenuere = tenerunt (je imel, sta držala/sta imela) (teneo 2)
 f. konjunktiv pluskvamperfekta (1): coissent (bi se bila sešla/bi bila stopila v zakon) (co-eo)

3. a. kavzalno priredje: nam color in pomo est ater... et... una requiescit in urna (kajti barva sadu je črna...in ...počiva v skupni žari)
 b. temporalni odvisnik: ubi permaturuit (ko je popolnoma dozorel)
 c. subjektivi odvisnik: quod rogis superest (kar preživi grmado, kar ostane od grmade)

4. a. in nova corpora – A pl. n. (v nova telesa, »in« se na vprašanje kam? veže z akuzativom)
 b. ab origine prima – Ab sg. f. (od prvega nastanka/začetka, »ab« se veže z ablativom in se navadno uporablja le pri bitjih)
 c. ad mea tempora – A pl. n. (do mojih časov, »ad« se veže z akuzativom)
 d. coctilibus muris – Ab pl. m. (z opečnatim obzidjem, »cum« se veže z ablativom, toda navadno se uporablja le pri bitjih)

5. a. vos enim mutavistis et illas
 b. nam vos mutavistis illas quoque
 c. et prima ab origine mundi
 d. etiam taedae iure coissent
 e. vetuere autem patres
 f. et quod rogis superest

6. a. **tempus***, oris n. (čas) → tempoR- → 1. razred, amor, oris m. → amoR- → 1. razred
 b. **ius**, iuris n. (pravo) → iuR- → 1. razred
 c. **color**, oris m. (barva) → coloR- → 1. razred
 d. **carmen**, inis n. (pesem) → carmiN- → 1. razred
 e. **mens**, mentis f. (pamet) → menT- → 2. razred

*Substantivi 1. razreda na -us -ur -men (razen živalskih imen) so nevtra.

7. a. Pyramus pulchrior ceteris iuvenibus fuit. Is pulcherrimus omnium iuvenum fuit, quos oriens habuit.
 b. Thisbe pulchrior ceteris puellis/virginibus fuit. Ea pulcherrima omnium puellarum/virginum fuit, quas oriens habuit.

8. a. marec leta 43 pr. n. š.
 b. pomlad 18 n. š.
 c. Tibul, Ovidij
 d. cesar Avgust in cesar Tiberij
 e. Ovidijev spomenik

9. a. Corinna
 b. Remedia amoris
 c. Heroides
 d. Metamorphoseon libri XV
 e. Epistulae ex Ponto

C.

Spomenik iz Ankare

Morje sem (jaz, cesar Avgust) očistil roparjev. V uporu sužnjev, ki so zbežali od svojih gospodarjev in se z orožjem uprli državi, sem jih skoraj 30.000 kot ujetnike izročil gospodarjem, da jih kaznujejo. Celotna Italija mi je iz lastnega nagiba/prostovoljno prisegla pokorščino in zvestobo ter me postavila za poveljnika v vojni, ki se je končala z mojo zmago pri Akciju. Prav tako so mi pokorščino in zvestobo prisegle province Afrika, Sicilija, Sardinija, obe Galiji in obe Hispaniji.

*

Panonska plemena, ki jih ni vojska nikoli napadla, dokler nisem jaz postal princeps/vodja rimskega ljudstva, sem – potem ko jih je premagal moj pastorek Tiberij Neron, tedaj moj legat – priključil rimski državi in meje Ilirika ponesel na bregove reke Donave/razširil do bregov reke Donave.

